

קידושא רבה קודם סעודת יום ש"ק, כשכבר יצא נביהמ"ד ידי חובת קידוש

הרב אלכסנדר אליעזר קנאפפלער
ברוקלין, ניו יורק

אל מערכת המאסף נזר התורה

להלן כמה מכתבים מאשר קיבלתי בעניינא דקידושא רבה ביום ש"ק.

וזה תוכן השאלה:

הנה בנוגע לקידוש היום בשב"ק בבוקר, כבר נודע כמה פרטי דינים החלוקים אצל גדולי הפוסקים, אך באתי לעורר בדבר המצוי מאד, באופן שכל בני המשפחה היו מוזמנים לאיזה מסיבת קידוש וכולם שמעו קידוש ואכלו מיני תרגימא וכדו', ועתה יש לברר אם אין בזה צד חיוב שבכוואם לביתם יעשה ראש המשפחה עוד הפעם קידוש אף שכולם בלי יוצא מן הכלל כבר שמעו קידוש, כדי להתחיל הסעודה הקבועה של יום ש"ק בקידוש כנהוג.

ואמינא לה, לעורר על הכרעת החיוב בזה, מכמה טעמים:

חדא, כדי שיהיה היכר בין סעודה דשבת לסעודה של חול כדמצינו כמה דברים שקבעו לעשותם כדי שיהא ניכר שבת מבחול, ואם לא יקדש בתחילת סעודתו לא יהיה כ"כ היכר בין סעודתא דשבת לסעודתא דחול.

עוד יש להביא ראיה מהא דא"י בשו"ע (או"ח רפט א): יהיה שולחנו ערוך ומטה מוצעת יפה ומפה פרוסה וכו' ויברך על היין בפה"ג והוא נקרא קידושא רבא וכו' וגם זה הקידוש

צריך שיהיה במקום סעודה וכו'. ובסעיף ד' כ': סעודה זו ושל שחרית אי אפשר לעשותה בלא פת, עכ"ל. הרי, שאף שלקידוש במקום סעודה יוצא יד"ח במיני דתרגימא, אבל כיון שלסעודת שבת צריך פת א"כ מסתבר שמש"כ המחבר בס"א שהקידוש צריך שיהיה במקום סעודה כוונתו על סעודה כהאי דאיתא בהמשך בס"ד דקאיעל פת, וממילא צריך לקדש כשאוכל פת.

ובביאור הלכה (סי' רעג ס"ה) מביא בשם ס' מעשה רב שהגר"א ז"ל אף בקידוש היום לא היה מקדש אלא במקום סעודה גמורה ולא מיני דתרגימא או יין, ובפשטות דלדעתו יצטרך לקדש שוב קודם הסעודה.

בהערות לס' מעשה רב (סגלמ"ח) מביא מקור למנהג הגר"א מספר ליקוטי דינים וביאורים להגרנ"ה הלוי דהרעק"א בחידושו הביא דברי תר"י (בכרכות פ"ק פ"ג ש"ס א"ב) דאם טעה בברהמ"ז ולא הזכיר של שבת אזי בסעודת ליל שבת ויום השבת חוזר לראש כיון שחייב לקדש בהן ולאכול פת, ורק בסעודה ג' אינו חוזר כיון דאינו חייב לקדש וממילא אין לו חיוב לאכול פת, ומוכח להדיא דלדבריו כל היכי דיש לו חיוב קידוש יש לו חיוב אכילת פת בהאי קידושא.

ואחר כתבי זאת מצאתי בספר הנפלא מנהג ישראל תורה שמביא (בסי' רפט ז) וז"ל:

הרבה ספיקות בנדון, אשר לצד שאלות הללו הרבה יש לפקפק אם יוצאים בזה בשלימות כל פרטי הקידוש. וראשון לציון הוא מה שנהגו עלמא לקדש על יי"ש. ואף שאינני נכנס בעצם הדיון של קידוש על יי"ש, אבל ראוי לציין מה שמובא בזמירות דברי יואל (חלק המנהגים אות 6) וז"ל: והורה שהמקדשים על יין שרף חייבים לקדש על כוס גדול שמחזיק רביעית. ושם בההערות מציין לדברי השע"ת שכתב דהאידינא נהוג עלמא לקדש על יי"ש, ואין לעשות כן אלא כשיכול לשתות מלא לוגמיו בלי הפסק בנתיים וכו'. עיי"ש באריכות מה שגלקט בזה. עכ"פ הרי לאלו המקדשים על יי"ש על כוס קטן שאין בו רביעית, הרי בודאי שיש הרבה לפקפק על זה. (ולך נא ראה בספר דרכי חיים ושלום, מנהגי מרן הגה"ק ממנוקאטש זי"ע באות תנ שהאריך בענין הקידוש על יי"ש, ולדעתו אין לקדש על יי"ש במקום שהיין מצוי, דאז אין היי"ש נקרא חמר מדינה, עיי"ש שהאריך בנדון).

וחוץ מזה יש לעורר מלשון הרמב"ם שכתב (פ"ל ס"ט) חייב אדם לאכול שלש סעודות בשבת וכו' וצריך לקבוע כל סעודה משלשתן על היין וכו', והרי שכתב מפורש שצריכים לקבוע הסעודה על היין, וא"כ בודאי אף אם נאמר שיצא ידי קידוש בהיי"ש, אבל לצד הקביעות סעודה על היין, הרי ברור שנכון לקדש עוה"פ קודם הסעודה כדי לצאת ידי חובת לשון הרמב"ם בענין קביעות סעודה על היין.

ועוד הנני מוסיף בזה על אלו המקדשים בהקידושים, לפקפק מטעם נקודה נוספת, והוא דהנהגה בסי' רעג ס"ה, על מה שכתב המחבר ודוקא לחם וכו' אבל פירות לא וכו' כתב שם המ"ב (בס"ק טו) וז"ל: אבל שאר

אבל אותן שמקדשין ואוכלין פת כסנין אחר מוסף אף שמפסיקין אח"כ מ"מ אין צריכין אח"כ לקדש שנית קודם הסעודה, מיהו יש שלעולם עושים קידוש קודם סעודתם אף שכבר קידשו מקודם על מיני תרגימא, ומצאתי בשו"ת בצל החכמה (ח"ד סי' קמז אות 7) שכ' טעם לשבח ע"ז משום די"א דלא נקרא מקום סעודה אלא כשאוכל סעודה גמורה והיינו בפת אבל באוכל מיני תרגימא או יין לא יצא. - וכן ראיתי אצל אמור"ר הגה"צ זצ"ל אבד"ק ששילע שהקפיד תמיד לקדש בביתו קודם הסעודה אף כשכבר יצאו כולם יד"ח קידוש במקום אחר בכדי שיהיה קידוש במקום סעודה.

ועוד עלה בדעתי טעם לחייב שנית בקידוש כי כשאין מקדשין קודם הסעודה הרי מאד יתכן שישכחו לברך על היין ושאר המשקים בתוך הסעודה מכיון שרגילים שלא לברך על משקין בסעודת שבת, וא"כ בודאי מהיותר טוב שיקדשו קודם סעודה, אף כשכבר יצאו כולם ידי קידוש, כדי שיהיה לבבו נכון ובטוח שלא יכשל ח"ו בשתיית משקים מבלי ברכת הנהנין הראוי להם.

ואולי אפשר להוסיף על זה בסניף לחיובא, מכיון שטרחו הפוסקים מאד למצא חשבון המאה ברכות בשב"ק, וא"כ הרי בודאי שיש מקום לומר לקבל דעת הפוסקים לקדש עוה"פ קודם הסעודה, כדי להוסיף על חשבון הברכות.

ועוד אימא כעת בזה מילתא חדא. הנה כפי הנהוג, הרי עיקר המציאות של אלו המקדשים על מיני תרגימא הוא באופן כאשר הולכים ובאים על שמחות ואיחולי ברכה, איש על מחנהו ואיש על דגלו, כמנהגי ישראל לערוך מסיבות קידושים לאיחולי ברכה. והנה באלו המקדשים על מקומות הללו, מתוספים עוד

תמוה שזה נגד רוב רבנותינו הראשונים. הרמב"ם פכ"ט דשבת (ס"ו) פוסק "ומצוה לברך על היין ביום השבת קודם שיסעוד סעודה שניה" הרי מפרש שחיובו מפני הסעודה, שתהא ניכר שזהו סעודת שבת וכו'. ובעיקר הדין לקדש ולחזור ולקדש מצאתי בשלטי גבורים שמביא לברך לפני סעודה אף שכבר קידש קודם בורא פרי הגפן וכמ"ש. ומנהגנו בזה מנהג וותיקין, אף שהעולם מקילין ויש להם על מה לסמוך. ובמק"א הארכתי בזה הרבה שמנהגנו להחמיר נכון וקצרותי. - עכ"ד שם בתשובות והנהגות, ושמחתי כמוצא שלל רב, שזכיתי לכוין לדעת גדול.

וראה מש"כ בכף החיים (סי' רעג סק"ה) וז"ל: וכתב שם החסד לאברהם דמ"מ אף אם שתה רביעית יין או אפילו אכל כזית פת כסנין בבוקר, טוב לחזור ולקדש על שלחנו, שיהא קידוש במקום סעודה העיקרית. עכ"ד.

ומצאתי בספר דרכי חו"ש, מנהגי הגה"ק ממונקאטש זי"ע שכתב וז"ל: [אות תמט] אחר התפילה וכו' ובא לקידוש היום וכו' וישב ושתה ושלא מהקידוש לביתו וברך בורא מיני מזונות על מיני פת הבאה בכסנין וכו' וישב ללמוד. ולהלן כתב [תנג] קודם שנכנס לביהמ"ד לסעודת היום הביאו לפניו בביתו מעט מזונות וכוס יין וכו' ואחרי הפסקה מועטת נכנס לביהמ"ד לסעודת עתיקא קדישא וכו' עכ"ל עיי"ש. והנה אין אתנו יודע סוד שיח דרכיו הקדושים, אבל התבוננתי שיתכן לומר שמה שהביאו לפניו עוה"פ יין, אולי שרצה לקדש עוה"פ קודם סעודתו. ומכיון שהקידושא רבא הוא בברכת בפה"ג יצא בזה, ועשהו בביתו שלא רצה להורות הלכה בזה, אבל עיקר כוונת קדשו היה כנ"ל לקדש עוה"פ קודם הסעודה. ואמנם שאין הדבר מוכרח אבל שמא יש לומר כן בפשר הנהגת קדשו.

דברים אפילו אכל מהם הרבה אינו חשוב סעודה כלל, וע"כ מה שנוהגים לילך לבית חתן וכו' ואין שם כיסנין אחר קידוש רק מיני מגדים אין לו לטעום שם כלל וכו' עיי"ש באריכות. והנה הרבה פעמים אין מדקדקים לאכול כזית ממיני התרגימא, ובפרט כשאוכלים סופגנין [הנקרא ספאנטש קעיי"ק] הרי כבר האריך בזה הגה"ק מסאטמאר זצ"ל בספרו שו"ת דברי יואל (תולדות סי' י) שאין יכולים לברך עליו על המחיה אלא כשאוכלים ממנו הרבה מאד, ורק אז יתכן שיאכלו כזית קמח, וא"כ כשטועמים איזה חתיכות מהסופגנין יתכן שלא אכלו כלל כזית מתרגימא, וא"כ לא יצאו ידי קידוש היום. ולפי"ז ברור שכל בעל נפש צריך להחמיר על עצמו לקדש עוה"פ בביתו על שולחנו קודם שיטול ידיו לסעודה ראויה.

ובאותו נושא יש להוסיף ג"כ מה שידעתי ושמעתי שגם אצל חסידי בעלזא יש קפידא על זה שאם אוכלין אחר שמקדשין רק מזונות של סופגנין [ספאנטש], אזי נוטלים תיכף אח"כ לידים לסעודת הבוקר, לצד שאין די בסופגנין להיות נקרא סעודה קבועה. משא"כ כשאוכלים מזונות העשויה מעיסה של בלילה עבה, אז יוצאים בזה כדין סעודה קבועה.

ויתכן גם שיש לצדד שיצטרכו לקדש עוה"פ כדי שלא יחקק במוחם של הילדים שלפעמים אכלו בלא קידוש, ואינם יודעים טעם לדבר, וח"ו יצא מיניה חורבא.

והנה אחר כתיבי כל זאת הראה לי הגאון האדיר רבי משה שטערנבוך שליט"א שכבר האריך בזה בספרו "תשובות והנהגות" (סי' רסד) וז"ל שם: נשאלתי על מנהגי לקדש אחר התפילה למזונות ואחר כך בבית על סעודה עוד פעם לקדש. - בעיקר הדין אף שנהגו לקדש ולאכול מזונות ולהסתפק בכך, הדבר

בברכת המזון ויהיה נחשב רק כסעודה אחת עכ"ל.

ולפי"ז מובן היטב, דאף שלכאורה צריכים לקדש עוה"פ וכפי שביררנו בארוכה עיי"ש, אמנם כדי להורות הלכה דלא נקטינן כר' חידקא דצריך לאכול ארבע סעודות בשבת, לכן לא קידשו עוה"פ, כדי שלא יהיה נראה כאילו הסעודה על מיני תרגימא היה סעודה בנפי עצמו. וזה נכון וברור לענ"ד בעזה"ת.

ובאתי בדברים בנדון זה לפני גדולי הוראה אשר חיוו דעתם להלכה ולמנהגא, וכדלהלן:

אמנם, כדי להצדיק הנוהגים שלא לקדש שנית, ייתכן עפ"י מה שראיתי בספר קיימו וקבלו [מדור שבת] שמביא משו"ת מור ואהלות, אהל ברכות והודאות דף יז, וז"ל: בקבלה מהרב הקדוש רבי שמואל מקאמינקע זצ"ל שכשהלך על ברית מילה בשבת קודם הסעודה, ועשה שם קידוש ואכל פת הבאה בכסנין, לא בירך אחריה מעין שלש, מטעם שבזה האכילה יצא דעת רבי חידקא, שאמר שארבע סעודות חייב אדם לאכול בשבת, וכדי להורות דאין הלכה כמותו, לפיכך לא בירך עליו אח"כ, כדי שיפטור

הגאון רבי שלום משה הלוי אונגאר זצ"ל

אב"ד נייטרא

ושאל למשמשו אבל הוא לא רצה להוציא דבר מגונה כזו מפיו על רבו, ובהכרח סיפר מה שבעל אכסניא אומר עליו. וזקיני צוה לקרוא רב העיר והשביע את האיש בפניו לאמר אם אמת הדבר שאמר עליו דברים מגונים האלה, והוא הודה ולא בוש, ושאלו מה זה ראית ממני עד שאני נחמד בעיניך על זה, ואמר יען ראה מאחורי הדלת בש"ק לסעודת צהרים ישב אל השולחן ולא קידש היום, ואיזה יהודי אוכל בלא קידוש, כן חשיב. - [כי באמת כבר קידש אחר התפילה במיני תרגימא]. והרהר זקיני זצ"ל מה חטא על שעלתה לו לימי זקנתו שיוציאו עליו לישנא בישא ושיאמרו עליו כן, ונפל בדעתו, אולי משום שעבר על מאמר חז"ל ע"ה חסיד אסור לת"ח לרור בשכונתו. ועדיין

— — — בדברים קצרים הנני להשיב על מכתבו בלי להאריך בטעמים אשר הוא שלא לצורך, כי כל אחד כפי מה שעושה יש לו מה לסמוך, רק להלכה אין לנו רק מעשה רב ע"כ העתקתי לך מקונטרס עובדי החת"ס שיש לי מש"כ בענין זה, וזה לשונו:

כשהיה זקיני זצ"ל בעיירות קטנות הללו היה דרכו לרור בבית נכרי. ופעם כשבא לישב איזה זמן ביערגן, הפציר בו איש נכבד שישכין שכינתו בביתו, ואחר ההפצרה נענה לו ראשו, והיה לו שמה דירה נאה. לא עברו ימים הרבה והקול נשמע שבעל הבית הוציא לישנא בישא ומלשין מאד על זקיני זצ"ל והדבר הגיע לאזני זקיני ז"ל שהבעה"ב מלשין עליו

* ראה אודותיו בנזר התורה גליון ו' (מאסף נזר זכרון) עמ' ע'.

לא ישגיחו על המנהיגים להרע כי העיקר ושורש אמונת אומן הוא מה שקבלו הבנים מאבותיהם כמ"ש הרמב"ן והנח להם לישראל כי בני נביאים הם.

וכן נהג אאמו"ר זי"ע כשקידש בבוקר בשבת או ביו"ט על מיני מזונות לא קידש עוה"פ בסעודת צהרים רק מיד נטל ידיו, - ותל"מ.

ואנו בתפלה שהקב"ה ברוב רחמיו יחפוץ ימים האלו לימי ששון ושמחה ביאת משיח צדקינו, ובכנין בית קדשינו.

כתפלת אוהבך דו"ש"ת באהבה רבה ונאמנה

חק' שלום משה הלוי אוינגאר

לא נח דעתו איך נעלמה ממנו הלכה זו לשעתא, ולמה לא הזכירהו ה' עליה, ואח"כ נתן שמחה בלבו, על שאירע לו כן, כי תמיד היה מצטער בחשבו הלא יעמדו לישראל מנהיגי אליל רועים אינם נאמנים, וא"כ יהיו המנהיגים אז, ח"ו לא יזכר שם ישראל עוד, כי העם יוסיפו אשמה להיות רעים וחטאים, אבל עתה הראני ה' שטעיתי, והקב"ה נתן התורה לעזין שבאומות, וראה אני רב זקן ויושב בישיבה בקהלה גדולה, ואפ"ה אמר האי איש עלי דבר מגונה מאד, מפני שהוא ראה מאבותיו שעושין קידוש בצהרים, ואני לא עשיתי כן, א"כ הנאמנים לה'

הגאון רבי אברהם דוד הורוויץ זצ"ל

אבר"ק שטראסבורג

נולד בשנת תרע"ב לאביו רבי שלמה לייב זצ"ל דומו"צ דפאשווערסק ולימים אב"ד באלחוב. עודו נער רך כבן ט' שנים הותייתם מאביו ואמו. זקינו הגאון הגדול רבי פינחס חיים הורוויץ זצ"ל אב"ד קאטוב גרוסוורדיין (בענמח"ס פתחא זוטא, נלב"ע ט"ז אלול תרצ"ח) אספו אל ביתו ונטלו תחת חסותו כשהוא מלמדו תורה ויראה ומשיח עליו בעינא פקיא. יחד עם בן דודו הגאון רבי שרגא פייוש שנעעבאלג זצ"ל הוציא רבי אברהם דוד זצ"ל לימים לאור עולם את כתיבי הסב הגדול זצ"ל.

שנים רבות ישב על מדין כרב ומרא דאתרא לעדת ה' בשטראסבורג, עד אשר עלה ונתמנה כחבר בי דינא דהעדה החרדית בעיה"ק ירושת"ו. נסתלק בשם טוב לב"ע ביום ה' אלול תשס"ד. מחידושי תורתו נדפסו ספריו שו"ת קנין תורה בהלכה וספרי קנין תורה בשמעתתא.

וכן אני נהג פעה"ק ירושלים ת"ו שבכל ש"ק אחרי התפילה יש קידוש במיני מזונות ומשקה, ואני המקדש לפנייהם ומדבר ד"ת אחרי הקידוש, וכאשר אניע לביתי אני אומר אתקינו סעודתא ומקדש מטעם הסברות הנ"ל.

והנני בזה מוקירו ומכבדו כערכו הרם

אברהם דוד הורוויץ

— — — לנכון הגיעני תשובתו היקרה בענין קידוש דש"ק אחרי תפילת מוסף לאותן שהזמיננו הם ומשפחתם לקידוש חגיגי ואכלו שם מיני מזונות כרגיל, דאעפ"כ כשמגיעים לביתם מהראוי שראש המשפחה יקדש עוה"פ לעצמו ולעבורם ולא יתחילו סעודת שב"ק בלא קידוש. והאריך בנימוקים שונים וטעמים נכונים.

הנאוון רבי יעקב יצחק ניימאנן זצ"ל

אב"ד מחזיקי הדת
מונטריאל, קנדה

ואין בזה שום חשש, אף אם אין צריך לעשות קידוש אבל הלא הוא שותה מהיין מותר לעשותו, אבל אי אפשר לקבוע זאת להלכה לחייב, רק מי שרוצה הוא מנהג טוב.

והנה מבואר ברמב"ם (ה' שנת פקק שלשים ה"ט): וצריך לקבוע סעודה על היין בג' סעודות. והטור סובר כפשוטו לעשות קידוש להתחיל כל הג' סעודות ביין, והכ"מ חולק עליו שהכוונה שישתה יין בכל סעודה, וכן המנהג סתם. אולם בסקווער ראיתי אצל כ"ק אדמו"ר זי"ע ולהבחל"ח גם כ"ק אדמו"ר שליט"א מתחיל הסעודה שלישיית בברכת בפה"ג לפני הסעודה.

ושוב התבוננתי שאלו שחוששים לדעת הגר"א, ואעפ"כ אוכלים מיני מזונות ושותים יין, ולכאורה מהו ההיתר. אולי היות שנקטו זאת רק לחומרא סמכו בזה על דברי הראב"ד (פכ"ט ה"א) שכתב שאין כאן כלל איסור לאכול ביום לפני קידוש, ואף שאין סומכים ע"ז, אבל גם המג"א (נסי' רסט סק"א) צירפו.

ואי אפשר לפלפל על זה שהוא דבר נכון ואין שום חשש ברכה לבטלה ח"ו, רק אי אפשר לחיוב לעשות קידוש עוה"פ.

מה שכתב כ"ת לשנות מסעודת שבת לסעודת חול, - הלא המאכלים בעצמם הם משונים, גם אין דרך סתם לשתות יין בימי החול באמצע הסעודה, וכן כל עריכת השולחן עדות שהוא שב"ק.

— — — בענין הקידוש, היות שבשו"ע מבואר בשם הגאונים שאפילו אכל דבר מועט, והמג"א הוסיף אפילו מיני מזונות והולך למקום אחר ושם א"צ לברך שנית. וגם המ"ב בסקכ"ג כתב כן להלכה. רק בביאור הלכה הביא דעת הגר"א שהיה מחמיר, ולא כתב שנכון להנהיג כן, נראה כן להלכה. וכן ראיתי אצל מו"ר בעל ויגד יעקב זי"ע שאחר התפילה אכל קצת מזונות עם דגים, ושוב שהה ולמד שיעוריו, ובא אל סעודת ש"ק ולא קידש שנית. וכן היה המנהג בבעלזא, כי הקפידו לאכול בסעודה ד' מאכלים, כנגד אותיות שם הק', ממילא הדגים לא היו בכלל. [ד' מאכלים, בצים עם בצלים, טשאלענט, קוגל, בשר]. וכן נהג מתחילה מו"ר בעל ויחי יוסף זצ"ל, רק אח"כ בחולשתו היה קשה לו לעשות הפסקות ואכל הדגים בתוך הסעודה.

ומה שכתב כ' לחוש לדעת הגר"א, ממ"נ אם לא יצא הסעודה במיני מזונות א"כ אסור לו לשתות יין, וכן איתא בשו"ע ס"ג דאם קידש ולא סעד אף ידי קידוש לא יצא, ע"כ ממ"נ אם לא יצא לא היה לו לאכול גם המזונות.

אולם במנהגי חת"ס שיצא כעת מחדש מבואר שמרן ח"ס אחר התפילה קידש ואכל איזה דובשנין [סעיף קלח] ושוב בסעודת צהרים בירך על כוס יין מבלי אמירת ושמרו, ומסתמא כבוד אביו ז"ל ידע מזאת והנהיג כן בביתו

* ראה אודותיו במאסף נזר התורה, אדר תשס"ז עמ' קמד.

וכמובן הדיבור שמתחיל לעשות סעודה שניה ולא אכל לפני זה, כי הרמב"ם לא כתב כלל מענין אכילת מזונות וכדומה, רק שמתחילין בסעודה, ואז פשיטא שצריך לעשות קידוש והיינו תקנתא דרבנן קידושא רבא, וגם השלטי גבורים כתב שאותן שאין עושין קידוש עוד הפעם יש להם על מי לסמוך.

אולם מה שכ' מסתפק שמי שקידש על י"ש האם יש מצוה לשתות יין, מבואר בשו"ע (סי' רנ"ט) דירבה בבשר ויין ומגדנות כפי יכלתו. ועוד יותר שאיתא בספרי וביום שמחתכם וגו' קאי על שבת וא"כ יש ראייה לאלו הסוברים שש"ק הוא חייב בשמחה וממילא בטח נכון להדר לשתות יין.

ידידו דושה"ט ומברכו בכל מילי דמיטב

יעקב יצחק ניימאנן

בענין חשבון הברכות, הלא בודאי ראוי לשתות יין באמצע הסעודה וכמו שהביא המג"א, וא"כ בזה לא יתוסף ברכה.

מש"כ הרמב"ם פ"ל שצריך לקבוע על היין, אין הכרח שהכוונה לפני הסעודה בתור קידוש, דא"כ גם לפני סעודה זו צריך לקדש. [וכן (נוהג) כ"ק אדמו"ר מסקווירא שליט"א], אבל לא נוהג עלמא הכי.

מה שכ' מפקפק שאין אוכלים כזית, ע"י בהגהות רעק"א (כס"י כח) שפסק בפשיטת שכל מה שנתערב עם חמשת המינים מצטרף לכזית, וא"כ לפי שיטתו יצא בזו אם אוכלים מ"לעקאך" כזית. אמת, יש חולקים, ונכון ולהחמיר כן, בבעלזא החמירו בזה ביותר, ובבית מדרשינו כשיש קידוש הנהיגו ליתן קיכעץ שיש בו הרבה קמח כדי שלא יהיה ספק.

ומה שהביא כ"ת מהרמב"ם פכ"ט דמצוה לברך על היין בשבת קודם שיסעוד סעודה שניה,

הגאון רבי משה אהרן רוזנטל זצ"ל רב שכונת רוממה, ירושלים

תלמיד חכם מובהק מבני ציון ויקרים. מנעוריו שתול היה באהלה של תורה בישיבת עץ חיים, שם שתה בצמא מתורתם של רבותיו הגרא"ז מלצר, הגאון בעל 'דרכי דוד' והגאון בעל 'גידולי שמואל' זכר צדיקים לברכה, ומאז עד אחרית ימיו לא מש מאהלה של תורה.

בהגיעו לפרקו היה לחתנו של הגאון רבי שרגא פייביל פראנק זצ"ל. עודו אברך עול ימים כבר היה ממיטב בני העליה שב'מדרש בני ציון' מיסודו של אביו הגאון רבי יצחק רוזנטל זצ"ל לבידור וליבון ההלכות הנוגעות למצוות התלויות בארץ וסדר זרעים. כיהן עשרות שנים כרב שכונת רוממה ושיכון הרבנים שבירושלים עד להסתלקותו ביום י"ב שבט תשס"ח והוא בן ע"ח שנה. תנצ.ב.ה.

סעודה וא"צ לחזור ולקדש כשבא לסעוד סעודה השבת, וכן פסק במ"ב (שס"ט"ק כ"ה), אבל דעת הגר"א זצוק"ל במעשה רב דבעינן קידוש במקום סעודה גמורה של פת, ולפי"ז לא קיים קידוש במקום סעודה כשאכל רק מזונות, והסעודה גדולה שיאכל אח"כ הרי תהיה באיחור

— — בדבר מי שקידש כשב"ק בבוקר על היין ואכל מיני מזונות, אח"כ בבואו לסעוד סעודתו הקבועה אם צריך לקדש שנית.

אמנם לדינא פסק המג"א (סי' רעג) דאם אכל פת הבאה בכסנין יצא ידי קידוש במקום

דעת תורה להגרש"מ (דעג ס"א) לגבי שנוי מחדר לחדר.

וגם אם הסעודה תהיה סמוך ונראה לקידוש הקודם, ואינו רעב ותאב לסעודה, לאו שפיר עבדי. וכמ"ש הדרכי משה בשם האור זרוע: מצוה לאכול סעודת שבת לתיאבון, ומאחר דעיקר הסעודה הוא לחם, לכן אסור לאכול גרימז"ל בשבת קודם הסעודה, משום דשוב לא יוכל לאכול עיקר סעודת שבת בתיאבון. [מובא בביאור הלכה סי' רמט ד"ה מותר].

וז"ל ערוך השולחן (מע ז): עיקר הידור המצוה וכבוד שבת הוא שיאכל סעודת שבת לתיאבון שיהא כמעט רעב. ומצינו בירושלמי (פ"ב דתענית סי"ד) ר' אבין צם כל ערב שבת, שהיה איסטניס ולא אכל רק פ"א ביום, ואם היה טועם בערב שבת לא היה אוכל בלילה לתיאבון, לפיכך צם, וראוי לכל ירא שמים שלא יאכל שום סעודה וכו' רק טעימה בעלמא. כללו של דבר החכם עיניו בראשו וכבוד שבת גדול מאד מאד.

ומבואר בפוסקים דה"ה סעודת שבת שחרית הדין כן. ולכך אם אפשר לקבוע לכתחילה הסעודה על פת העיקרית תיכף בבואו מביהכנ"ס עדיף אליבא דכו"ע, ואם יש צורך להיות על קידוש אצל מישהוא מקרוביו או מכיריו על פת הבאה בכיסנין, שפיר יכול, ואז אם מאחר הסעודה הגדולה, מהנכון לפתוח בקידוש רבא לפני הסעודה הקבועה.

וה' ינחנו ע"ד האמת ולהגדיל תורה ולהאדירה.

מנאי המעתיר ומברך את כת"ר שליט"א בברכות נאמנות וברכת כל טוב.

משה אהרן רוזנטל

ח"פ שיכון הרבנים רוממה

ע"ה"ק ירושלים ת"ז

רב, ולדעת מהריק"ש אם שהה כדי עיכול צריך לחזור ולקדש. [עי' כף החיים].

והנה הרי נפסק בשו"ע (רעל ס"ד) דסעודת ליל שבת ושל שחרית אי אפשר לעשותה בלי פת, והוא מדברי התוספות והרא"ש (פסחים קא) מפני שזה עיקר כבוד שבת וכבוד יום עדיף. והמאירי (פסחים קו) כ' דקידוש על הכוס ביום השבת דאינו אלא בורא פה"ג נקרא קידושא רבא וכו' לכך תקנוה שיהא היום מתקדש על ידו להיות סעודתו חשובה כשהיא נקבעת על היין עיי"ש. והנה אף דכבוד היום קודם לכבוד הלילה כדאיתא בפסחים קה, אפ"ה קידוש הלילה דאורייתא וקידוש היום דרבנן, והטעם משום דבלילה לא מפני הסעודה נקבע רק מפני כניסת השבת, אבל קידוש היום אינו אלא לכבוד הסעודה, ע"י ערוך השולחן (רפ"ט). וא"כ לפי"ז שפיר מסתברים דברי כת"ר שליט"א דראוי לפתוח בקידושא רבא לפני הסעודה קבועה בפת. ובפרט לצאת דעת הגר"א ודעימיה שלא יצאנו ידי קידוש במקום סעודה במיני מזונות, הדעת נוטה לקדש על היין לפני הסעודה.

ואף שלענין האיסור לאכול לפני קידוש הסתמכנו בבוקר על מג"א דחשיב ליה קידוש במקום סעודה, ולא חששנו לשיטת הגר"א והפוסקים דבעינן פת דוקא, יתכן דבזה אפשר לצרף גם דעת הראב"ד הרשב"א ומהר"מ חלאווה דבשחרית מותר לטעום קודם קידוש, וכמו שפסקו הא"ר וחיי אדם לגבי פירות לענין קידוש במקום סעודה. אף דבשו"ע פסק "אבל פירות לא יצא" ואכמ"ל.

בכל זאת, כאשר בא לקיים סעודת שבת העיקרית סעודת עתיקא קדישא מן הנכון להקדים בקידושא רבא ובחמרא טבא על היין. אבל כ"ז כשיש הפסק של פרק זמן, וכ"ש כשיש גם שנוי מקום מהקידוש הקודם, דאם לא כן יש לחשוש מספק ברכה לבטלה. ע"י

הגאון רבי שרגא פייוויש שנייבאלג זצ"ל

בעמח"ס שו"ת שרגא המאיר, לונדון

הגאון רבי שרגא פייוויש שנייבאלג זצ"ל, מגדולי המשיבים בדור האחרון, נולד בוויזניצא לאביו הגאון הנודע רבי דוד צבי שנייבאלג זצ"ל אשר כיהן כדומ"צ בוויזניץ ובגרוסווארדיין (בה כיהן אף כראש הישיבה) ואחר כך רבות בשנים כרב אב"ד דקהל מחזיקי הדת במנצ'סטר. את משנת תלמודו קנה בעיה"ק ירושלים אצל הגאון מטשעביץ זצ"ל. ובענת תשי"ד אחר נישואיו לבת החסיד הנודע רבי משה מונד זצ"ל ממיקולייב עבר ללונדון. שם נתבצר לו מקום כאחד מהמופלגים שברבי הכרך.

ברוחב ידיעותיו הפך עד מהרה לחד מגדולי המשיבים בדבר ה' זו הלכה, אלפי שאלות הוגשו לפתחו מכל קצווי ארץ. קרובים ורחוקים, בהם גם גדולי ומצוקי ארץ אשר מבקשים היו לקבל את חוות דעתו הברירה בשאלות מורכבות ומסובכות. חלק גדול מתשובותיו הדפיס בשמות חלקי ספרו הגדול שו"ת 'שרגא המאיר'. נתבקש לישיבה של מעלה ביום כ' סיון תש"ס.

הברכות, כל אלו הדברים אינו מחייב עוד לקדש עוד הפעם.

ומה שמובא במעשה רב (סי' קכג) וז"ל: אף בקידוש היום אינו מקדש אלא במקום סעודה גמורה ולא מיני תרגימא או יין עכ"ל. - אינו ראייה שסובר שאינו יוצא בקידוש שאמר תחילה ואכל מיני תרגימא, דאפשר היה כוונתו שחשש שמא אם יאכל אחר הקידוש מיני תרגימא אז לא יוכל לאכול אחר כך הסעודה כשהוא תאב לאכול, וכן הוא במציאות הרבה פעמים בפרט בקידושא רבה, וראיה לזה דאי חשש שצריך לקדש דוקא קודם סעודה גמורה, למה בביאור הגר"א לסעי' ה' מדייק מדקאמר במקום סעודה מוכח דוקא דבר שסועד וציין לדברי המג"א לענין פירות אי מהני במקום סעודה ע"ש, ואי היה דעתו שחולק על פסק המחבר היה בודאי כותב מה, אלא על כרחך שמסכים לפסק הלכה של המחבר ודברי הגאונים, והא שנהג לקדש קודם הסעודה ולא אכל מיני תרגימא הטעם כמו שכתבתי לעיל כדי שיוכל לאכול כשהוא תאב, וגם בהגהות רעק"א אינו חולק אלא על דין אם שתה יין אי בזה הוי קידוש במקום [סעודה] וכתב שזה תלוי במחלוקת הראשונים אי הוי במקום סעודה, אבל על מזונות הוא מודה שהוי קידוש במקום

--- כת"ר רוצה לחדש שאם קידש שבת בבוקר ואכל במקום קידוש מזונות, אעפ"כ מחוייב לחזור ולקדש כשבא לביתו ואוכל סעודתו סעודת שבת קודש עוד הפעם. ולפענ"ד זה אינו, כדלהלן, ולא ראיתי מרבתי ומכ"ק אאמו"ר זצ"ל שיחוש לקדש עוד הפעם בכיתו קודם הסעודה, אלא שבירך על כוס יין בתוך הסעודה כשיטת הרמב"ם.

[א] **ראשית** הלא הלכה פסוקה בשו"ע (או"ח סי' רעג סעי' ה) וז"ל: כתבו הגאונים הא דאין קידוש אלא במקום סעודה אפילו אכל דבר מועט או שתה כוס יין שחייב עליו ברכה, יצא ידי קידוש במקום סעודה, וגומר סעודתו במקום אחר, ודוקא אכל לחם או שתה יין, אבל אכל פירות לא, עכ"ל המחבר, הרי הלכה פסוקה שאינו צריך לחזור ולקדש.

ומש"כ כת"ה דאם לא יעשה קידוש עוד הפעם מה בין סעודת שבת לסעודת חול. - הנה בודאי יש חילוק, דבסעודת שבת קודש עושה תחילה קידוש ואוכל מיני תרגימא ואח"כ אוכל סעודה גדולה, ובסעודת חול אינו שתה יין קודם הסעודה.

ומה שחשש שמא ילדיו יאמרו שאכל הסעודה בלי קידוש, וגם שמא ישכח לברך על היין בתוך הסעודה, וגם כדי להוסיף על חשבון

סעודה ויוצא ידי קידוש אליבא דכו"ע ואינו צריך לחזור ולקדש.

וכמובן לפי"ז מה שכת"ה מביא בשם ידידי מנעורי הגאון רבי משה שטערנבוך שליט"א מה שכתב בספרו תשובות והנהגות סי' רסד דבריו הם מופרכים כנ"ל.

הנה המדקדקים וחסידים בודאי אפילו קידש מכבר קודם הסעודה בשעת הסעודה

מברכין על כוס יין כדי לקבוע הסעודה על היין כמו שהוא שיטת הרמב"ם (בפרק ל הלכה ט) חייב אדם לאכול שלש סעודות וכו' וצריך לקבוע כל סעודה משלשתן על היין, ועי' בשו"ת רדב"ז (ח"ו סי' שני אלפיס קד), וכמו שמביא כת"ה בשם הכף החיים (סי' רעג אות ה) בשם החס"ל וכן אנו נוהגין.

והנני בזה המצפה לרחמי שמים כל היום

שרגא פייוויש שנעכאלג

כ"ק אדמו"ר ממונקאטש
ברוקלין, ניו יורק

י"ב טבת תשנ"ז

לכבוד הרב החו"ב יו"ש המופלג מוה"ר אלכסנדר אליעזר קנאפלער נ"י

אף על טרדותי הרבים נענתי (מחמת חזקתא דאבהתא ואהבתא), לענות בכתב על מה ששאל במכתבו אודות מנהג אא"ז זי"ע (המ' בדלכי חיים ופלוס תנג) שקודם שנכנס לסעודת היום בשבת קודש הביאו לפניו בביתו מעט מזונות וכוס יין כו', דמה ענין סעודה זו, וכפי דעתך יתכן שמנהג זה שייך לעניני והלכות קידוש במקום סעודה.

היום לבר מאורתא, רבנן סברי בהדי דאורתא, היינו שרבי חידקא ס"ל שהחיוב הוא לקיים השלש סעודות ביום השבת, לבד סעודת ליל שבת. ואף שקי"ל (או"מ ללא ח) כרבנן, מ"מ מנהג אא"ז [וכן נהגו אבותיו הק' לפניו] לקיים גם דעתו של רבי חידקא ולקיים השלש סעודות ביום השבת.

(ובענין שאלתו [שהציע לפני רבנים ופולפלו עמו בזה] לענין מי שלא אמר תחנון בכל השבוע מחמת איזה סיבה שהיתה לו, ובעש"ק פסקה אותו הסיבה, אם שייך בה ההלכה שכיון שיצא כל השבוע בלי תחנון, לא יאמר גם בעש"ק ובפרט שבלא"ה יש הנהגים שלא לומר אז תחנון.)

נראה לי פשוט שאין זה שייך לכאן כלל, רק במקום שיצא רוב הזמן בלי תחנון מחמת קדושת הזמן, כגון מש"כ המ"א (סו"ס תרסט) דיש שאין נופלים על פניהם כל הודש תשרי, שהמעם הוא משום שהודש שרובו מועדים כו' כולו מועד שמחה (כמבואר בסדר היום), וכן בחודש ניסן, שמה שיצא רוב החודש בקדושה מראה על קדושת החודש, אבל מי שאינו אומר תחנון מחמת סיבות אחרות כגון שביום אחד

לא כן הוא, סעודה זו נקראת בפה קדשו ובפי החסידים סעודה דרבי חידקא שכן (שנת קי"ז): תנו רבנן כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת, שלש, רבי חידקא אומר ארבע, אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו (שמות טז כה) ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה, רבי חידקא סבר הני תלתא

לומר תחנון, ואין אי אמירת תחנון פועלת קדושת ושמחת הזמן, ועל כן לא שייכת סברא זו לכאן).

והנני הדו"ש בכל הטוב

משה יהודה ליב ראבינאוויטש

יש ברית מילה בביהכ"נ, וביום אחר יש התן, וביום אחר סיום מסכתא, או אפילו אם רוב השבוע יש לו אותה הסיבה כגון שכל השבוע יש התן בביהכ"נ, אין אי אמירת התחנון באותה שבוע שייכת לקדושת ושמחת אותו הזמן שנאמר שיצא רובו בקדושה, קדושת ושמחת הזמן פועלת שלא

הג"ר שריה דבליצקי

בני ברק

שאני בל"נ תמיד פוטר שאר משקיך בתוך הסעודה באיזה טצדקי, וכסי' קע"ד ז' לכן אחר המוציא אני מברך אז בופה"ג ופוטר גם שאר משקיך וכביאור הלכה שם ד"ה והמנהג.

גם ידוע המעשה ברבינו החת"ס זיע"א שפעם התאכסן בקיץ בבית יהודי ע"ה, וההוא הוציא על החת"ס שמועה שהרב אוכל בשבת בוקר בלי קידוש, שהחת"ס היה דרכו ג"כ לקדש על מזונות ולאחר כמה שעות לאכול סעודה ב' בלי קידוש שנית. והתנצל החת"ס כלפי עצמו שהגיע לו הבלבול הלזה עבור שעבר על חז"ל ע"ה אל תדור בשכונתו זיע"א.

ידידו עוז

ש. דבליצקי

— — — הנני להשיבו כי אינני תמים דעים עם הנהגה זאת, דאם כן נמצא שאכל לפני קידוש. וכבר מצינו לחששות אלה בדברי הפוסקים, ולדוגמא בהל' נדה בט"ז (סי' קמ"א סק"א) בשכחה ליטול איזה ציפורן וכבר לנתה עם בעלה, סברת הט"ז דלא לחזור ותטבול שנית שמא כבר נתעברה וכו', וכן במטה אפרים (סי' תרכ"ב חלק' למטה אזה"ת) כנגד העושים בחו"ל ב' ימים יוהכ"פ, כתב, וז"ל: וגם שמעתי דאם עושה יום הב' יום הכפורים היה אתמול עיוהכ"פ ואסור להתענות, והרי נתענה, וא"כ סתרי להדדי, ע"כ.

ע"כ אין לנהוג כן, ופשוט דאם ירצה לשתות יין בתוך הסעודה יברך בופה"ג, וכן מנהגי

הג"ר יוחנן סג"ל וואזנער

דומו"צ דחסידי סקווירא
מונטריאול, קנדה

מע"כ האריך בזה שיש בזה ענין גדול להראות חשיבות סעודת שבת, ועוד כמה טעמים. והנה שמעתי מאבי שליט"א שכן נהג החת"ס

— — — מה ששאל מע"כ בענין קידוש היום בשב"ק למישכר קידוש בביהמ"ד וכדומה לאכול מיני תרגימא, אי צריך לקדש שנית.

וממילא אין עלינו לומר שיתנהגו כן, רק מי שעושה כן תע"ב.

ורציתי עוד להאריך בכמה ענינים שכתב מעב"ת, אכן כעת אסתגר בזה, ואולי עוד חזון למועד בעזרת השי"ת א"ה.

ידידכם

יוהנן פג"ל וואזנער

ז"ל, מטעם מעשה שהיה שפעם אמר עליו איש עם הארץ שראה שהרב לא קידש בשחרית קודם הסעודה. אמנם בשו"ת שלמת חיים פסק כן דלכתחילה ודאי יש לקדש שנית קודם הסעודה כדי לצאת שיטת הגר"א שסובר שאינו יוצא ידי קידוש רק במקום סעודה ממש של פת, ומ"מ למעשה מנהג רוב ישראל אינו כן,

הג"ר יצחק לעבאוויטש

רב ור"מ דק"ק וואודרידזש, ניו יורק

ב. **ועל** מש"כ בדרח"ו ש שהביאו לפניו גם כוס יין, תמוה, כי תיכף אח"כ כותב שם: "וחילק פרוסות המוציא כבלילה, ולשתיית יין בתוך סעודה זו בירך בופה"ג". ובמוסגר שם: כי על היין של הקידוש כבר בירך ברכה אחרונה כנ"ל באות תמט עי"ש. נראה ברור דלא שתה יין קודם שנטל ידיו לסעודה וז"ב.

ע"כ חשבתי לחומר הנושא דאולי ט"ס נזדקר כאן באות תנג וצ"ל "וכוס יין שרף", ועי"ש סי' תנ בשם רבינו הקדוש מצאנו זי"ע, ותבין קצת, וצע"ע.

ג. **ועל** עצם השאלה אם לומר עוה"פ קידוש אצל שולחן סעודתו, כבר האריכו בזה הרבנים המשיבים שיחיו, ואציין לעיין בשו"ת מחנ"ח מהדורא תליתאי חאו"ח בשער המחנה עמ' יז ד"ה שיחת וכו' עובדא נפלאה ממרן רבן של ישראל החת"ס זיעועכ"א, ומשם מוכח להדיא דרבינו החת"ס זי"ע לא אמר עוה"פ קידוש קודם הסעודה עי"ש.

ד. **ומחו'** הגה"צ משרידי דור הישן מוהר"ר רפאל בלום שליט"א רב דקאשוי יצ"ו [השי"ת יחזקהו ויאמצהו לאורך ימים ושנים דשנים ורעננים] [זצוק"ל] נוהג כפי אשר

— — — הן הראני תלמידי סופר מהיר וכו' מוה"ר חיי"א קעפעטש נ"ו בפה, מכתב תשובה דהגה"צ מוהרמ"ל שליט"א אבדק"ק מנחת אלעזר ד'מונקאטש יצ"ו [נכד הגה"ק בעל מנח"א זי"ע] לכמ"ע נ"י, אודות מנהג שנזכר בס' דרכי חיים ושלוש אות תנג וכו', ואציין איזה הערות בהחפזי.

א. **מש"כ** שם דסעודה זו נקראת בפה קדשו ובפי החסידים סעודה דר' חידקא, ע"כ. הנה שמעתי מפי מו"ר הגה"צ מהרא"ש זצוק"ל מקיוויאשד יצ"ו שגם כן נהג כמנהג אבותיו לאכול מיני תרגימא ופשטידא קודם סעודת שחרית, וגם דגים כמנהג הגה"ק בעל הנותן אמרי שפר מדינוב זי"ע, [הובא בספר דברי תורה ח"ג אות ט, וע"ע בדרח"ו ש אות תנב] שהתנגד מאד לכנות סעודה כנ"ל, כיון שדעת רב חידקא אידחי מהלכה אין להתמיר. שובראיתי בהשמטות שם בדרח"ו שנתנג שהביא משו"ת מנח"א ח"ה כתי"ק, שלא היה נוחה מזה לקרא בשם סעודת רב חידקא, ושם ציין להגהות מהרש"מ בארחות חיים סי' תקנא אות כד. [ושם מציין הגאון מהרש"מ הכהן זי"ע למש"כ בס' דעת תורה על יו"ד סי' לה סק"י עי"ש. וע"ע ברכי יוסף חיו"ד סי' טו"ב].

ומרוב מירדה ופיזור הנפש אקצר, והשיות יעזור אותנו בהרחבת הדעת שנוכל ללמוד וללמוד לשמור ולעשות ולקיים מתוך בריות נופא וכו' עדי נזכה כולנו לבגצבב"א.

כ"ח כז טבת ב' לסדר למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ תשנ"ז לפ"ק

ידידות וטובות

הק' יצחק לעבאוויטש

קיבל מפי הגה"ק מסטראפקאו בעל דברי שלום וצוקל"ה זי"ע [וכפי אשר הבין משיחתו שיחת קודש ומכללא איתמר] דהנשים יצאו ידי חובת קידוש בבוקר דוקא ע"י בעליהם, וע"כ מן ההכרח שיאמר עוה"פ קידוש בביתו, ועד כדי כך מקפיד ע"ז, עד שהתיר להם לאכול בבוקר מזונות אחר הברכות, קודם קידוש, כיון שמתפללים בשבת. וכפי אשר בירר בתשובות ברכות שמים חאו"ח ס' פב.

הג"ר יוסף משה סופר ירושלים

ז"ל כמוש"כ מעכ"ת נ"י, וכן מביא התורת חיים ס' מו דאביו בעל מחנה חיים נהג לחזור ולקדש קודם סעודה, ובפרט לדעת הרמב"ם גם סעודה ג' צריך על הכוס.

אמנם מש"כ מע"כ לפטור את המשקין שבתוך הסעודה, לענ"ד דבר זה תלוי במחלוקת בסי' קעד סעיף ד אם הבדלה פוטר יין שבתוך הסעודה, דלי"א אינו פוטר אא"כ נטל ידיו תחילה, וקידוש זה שחוזרין ועושין אם הוא פטור מן הדין דינו כמו הבדלה דאינו פוטר להך שיטה שניה, ואולי אם מכוין בפירוש לפטור אז לכו"ע פוטר, ולכן צריך לכוין בפירוש לפטור, ולא כמו סתם קידוש דפוטר ממילא כנלענ"ד.

ידידו הדו"ש וכופל ברכת גמח"ט

יוסף משה סופר

— — — במה שרצה להעמיס צד חיוב [כלשונן] לחזור ולקדש קודם סעודת פת, לענ"ד אין כאן צד חיוב מעיקר הדין, שכבר פסק המג"א בסי' רעג סק"ט דא"צ לחזור ולברך על הכוס. וכן העתיקו להלכה בשו"ע הרב [והוסיף עוד דיש לסעודה זו דין סעודה שלישית דאין זה חיוב נוסף, ולא רק כלשון המג"א מידי דהוה אס"ג וע"י בזה] וכן המ"ב בסקכ"ד.

וכן משמע דהיה מנהגו של מרן החת"ס זיע"א כמובא בריש מחנה חיים [ח"ג או"ח] בשער המתנה ע' י"ז העובדא דהחת"ס לא קידש והע"ה ראה שאינו מקדש וחשב שאוכל בלא קידוש עיי"ש. הרי שמנהגו היה שלא לקדש, ואינו מובא שמחמת זה חזר ממנהגו.

מ"מ מהיות טוב להרבות בברכות להשלים מאה ברכות, או לצאת ג"כ דעת הגר"א

הג"ר גבריאל ציננער

רב דקהל נטעי גבריאל
ברוקלין, ניו יורק

--- מה שהאריך מעכ"ת לעשות שני פעמים קידושא רבא, הנה זה דברי הגאון מהרי"ח זונענפעלד זצ"ל בספרו שו"ת שלמת חיים ח"א סי' נט שמן הראוי לקדש עוד הפעם במקום סעודה גמורה לחוש לדברי הגר"א המובא גם בביאור הלכה סי' רעג ס"ה ד"ה כתבו הגאונים עיי"ש.

אכן למעשה א"צ לקדש עוד הפעם כיון שקי"ל שיצא חיוב קידוש בפת הבאה בכסנין, א"כ מי שרוצה לקדש עוד הפעם לפני הסעודה תבוא עליו ברכה, ומה שהביא מדרכי חיים ושולם אות תנא אינו ראייה, שהרי אין כוונתו בשביל קידוש שהרי אח"כ בא לביהמ"ד לשלחנו הטהור ולא עשה קידוש, אלא ודאי שעשה רק לכבוד שבת, ועוד שכ' בדרכי חיים ושולם אות תשע שביליל סוכות עשה קידוש ואח"כ הפסק איזה שעות נטל ידיו לסעודה ובירך שנית לישב בסוכה ולא הזכיר שם שקידש עוד הפעם.

הג"ר חיים ישעיה קעניג

אבד"ק יאקא ובעמח"ס שו"ת חוקי חיים
ברוקלין, ניו יורק

--- תשואות חן לך על אשר הזכרתי דבר מימי חורפי, - כד הוינא טליא, ראייתי בגליל עליון של הונגארי, ביחידי סגולה שכן נהגו, שבבוקר השכם התפללו שחרית וגם מוסף וגמרו תפלתם בשעה תשע בערך, וקידשו על הכוס, וטעמו מיני תרגימא, והלכו לשיעורים שונים זה בכה וזה בכה, ובשעה שנים עשר קבעו סעודתם לפת בלחם משנה ושאר מטעמים

ומה שחקר מדברי הרמב"ם שכתב דצריך לקבוע כל סעודה משלשתן על היין, והבין מע"כ שצריך לשתות יין לבד מקידוש, במחכ"ת אינו, שדעת הרמב"ם שצריך לעשות קידוש על היין בכל סעודה, ואם נקטינן דמהני קידוש על יין שרף ודאי שא"צ לקדש על היין באמצע הסעודה. והראיה שבשו"ע (סי' רפט ס"א) כתב: ויברך על היין בפה"ג והוא הנקרא קידושא רבא, ועכ"ז מחלוקת האחרונים אי מהני לקדש על יי"ש, וכמ"ש בשע"ת סי' רפט, ושו"ת מהרש"ם ח"א סי' קעה, אורחות חיים סי' רפט שכן מנהג צאנז, קצה המטה סי' תרכה סקצ"ט ועוד אחרונים, ובודאי מי שהכריע לברך על יי"ש א"צ לקדש עוד הפעם מעיקר הדין.

ואסיים בכרכה והצלחה בכל הענינים
יום ה' לם' והיה ברכה תשנ"ז לפ"ק

ידידו עוז

גבריאל ציננער

ועשו קידוש עוד פעם, וכן היה המנהג בעיר פרעסבורג, משכן כבודו של החת"ס זצ"ל, מסתמא קבלו מנהג זה מדורות מאב לבן, הרי שלא סמכו לצאת בקידושא רבא של סעודת ארעי של שחרית, והוא כדברי מעלתו, ומעשה רב. וכבוד אביך זצ"ל שהיה לילד הונגארי מערי גליל העליון, ראה זאת אצל אבותיו ורבותיו והחזיק במנהגן.

בתוך סעודה זו בירך בפה"ג, כי על היין של הקידוש כבר בירך ברכה אחרונה כנ"ל. ומוסב על אות תמט ששם כתוב שבירך ברכה אחרונה, שאז ורק אז עשה קידוש כי טעם מזונות, אבל לא קידש פעם אחרת. ועינך הטעתך משום שכתבו שהביאו לפניו מביתו מעט מזונות וכוס יין, ודמית שעשה קידוש על הכוס, אבל זה אינו, ומה שהביאו לפניו אז מפני שהוצרך לו לשתות תוך הסעודה לצאת שיטת הרמב"ם וזה פשוט.

דברי ידיך המברכך שתזכה לאך טוב כל הימים,

חיים ישעיה קעניג

ואשר רצה להביא סייעתא מהגה"ק בעל מנחת אלעזר זצ"ל, אשר בספר דרכי חיים ושלום [אות תמט] כתוב שבא לקידוש היום ובירך בורא מיני מזונות על פת הבאה בכסנין וכו', ובאות תרנג כותב שקודם שנכנס לביהמ"ד לסעודת היום הביאו לפניו בביתו מעט מזונות וכוס יין וכו' ואחרי הפסקה מועטת נכנס לביהמ"ד לסעודת עתיקא קדישא וכו' עכ"ל. כבר כתבתי לך שהמנחת אלעזר לא חש לעשות קידוש עוה"פ לסעודה קבועה, כי הלא לא כתוב ששתה הכוס שהביאו לפניו, כי אדרבה באותו סימן גופא כתוב בזה"ל: ולשתית יין

